

УДК 378.147.091.33-027.22:004

Стрілецька Н. М.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ СТУДЕНТІВ ФАКУЛЬТЕТУ ПОЧАТКОВОГО НАВЧАННЯ ЗІ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ "ІНФОРМАТИКА"

В статті розкриті зміст виробничо-педагогічної практики студентів початкового навчання зі спеціалізації "інформатика"; конкретизовані компетенції, що мають закріпитись та сформуватись у процесі їх практично-педагогічної діяльності в школі; схарактеризовані етапи проходження практики та критерії оцінювання уроку й позакласного заходу з інформатики. Даються рекомендації щодо застосування інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема – сервісу Google Blogger для створення нової форми звіту студентів – блогу "Моя практика".

Ключові слова: педагогічна практика, початкова школа, інформаційно-комунікаційні технології, пропедевтичний курс інформатики.

Сучасні зміни, що відбуваються у початковій освіті, характеризуються широким використанням інформаційно-комунікаційних технологій у процесі формування творчої, відповідальної особистості учня, здатної вирішувати різноманітні життєві та навчальні завдання, у тому числі й засобами ІКТ. Все це вимагає від вищого педагогічного навчального закладу забезпечення ґрунтовної підготовки майбутнього вчителя початкових класів.

Найважливішим компонентом професійної підготовки студентів спеціалізації "інформатика", формування у них практичних умінь та методичної грамотності навчання підготовчого курсу інформатики є педагогічна практика.

Проблемою професійної підготовки вчителів інформатики займалися В. Биков, А. Гуржій, М. Желдак, Н. Морзе, С. Раков, Л. Петухова, Ю. Рамський, Т. Тихонова, О. Захар та ін.

Теоретичні положення готовності майбутнього вчителя початкової школи до використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності висвітлювались у працях Г. Ломаковської, О. Суховірського, К. Якушиної, В. Імбер, А. Коломієць, І. Шапошнікової, С. Стрілець та ін.

Питанням розробки змісту та навчально-методичного забезпечення педагогічної практики студентів за спеціальністю "Початкове навчання" присвячені роботи О. Кислої, Н. Іванової, Т. Грінь та ін.

Проте проблемі змісту педагогічної практики майбутніх вчителів початкових класів зі спеціалізації "інформатика" приділено уваги, на нашу думку, не достатньо. Зокрема, не повно реалізується завдання формування інформаційно-комунікаційної компетентності вчителя, облаштування кабінету інформатики, оволодіння системою безбального оцінювання учнів з інформатики.

Вихідними положеннями для розробки програми педагогічної практики є державні документи, що визначають розвиток сучасної початкової та вищої освіти в Україні: Державний стандарт початкової загальної освіти (2011 р.); Галузевий стандарт вищої освіти; Освітньо-професійні програми підготовки бакалавра за спеціальністю 6.010102 (2006); Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України (1993); Методичні рекомендації щодо навчання інформатики в загальноосвітніх навчальних закладах у 2015-2016 навчальному році (2015).

Мета статті: розкрити особливості організації педагогічної практики студентів факультету початкового навчання зі спеціалізації "інформатика" у початковій школі.

Педагогічна практика студентів факультету початкового навчання зі спеціалізації "інформатика" спрямована на закріплення теоретичних знань, отриманих з курсу "Методика навчання інформатики" (у початковій школі); оволодіння ними інноваційними технологіями, сучасними методами, формами, засобами, зокрема ІКТ, організації навчання курсу "Інформатика", формування в них, на базі одержаних у педагогічному університеті психолого-педагогічних знань, професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час освітнього процесу, виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати в практичній діяльності.

Одним із основних завдань педагогічної практики є формування у студентів інформаційно-комунікаційної компетентності вчителя, під якою розуміють здатність ефективно та відповідально застосовувати теоретичні знання з інформатики та практичні вміння в галузі ІКТ для вирішення професійних, суспільних та особистісних завдань, швидко орієнтуватись у сучасному інформаційному

просторі та формувати в учнів вміння й навички ефективно обирати й застосовувати ІКТ для особистісного розвитку [2, с. 64].

Студенти III курсу факультету початкового навчання зі спеціалізації "інформатика" проходять безперервну виробничо-педагогічну практику у початкових класах у шостому семестрі впродовж 2 тижнів. Вона є продовженням загальної виробничо-педагогічної практики (4 попередні тижні). Практиканти розподіляються у загальноосвітні навчальні заклади по 1-3 студенту, кожен з яких прикріплюється до однієї паралелі класу, де проводить усі уроки інформатики та допомагає здійснювати позакласну роботу вчителю інформатики (або класоводу).

Практика студентів складається із:

Пробних уроків (1-2 уроки у 6 семестрі у межах загальної виробничо-педагогічної практики перед безперервною практикою зі спеціалізації);

Спостереження на уроках (під час загальної виробничо-педагогічної практики та перших двох днів безперервної практики зі спеціалізації);

Безперервної педагогічної практики (включас 6-8 уроків та 2 позакласні заняття).

Залікових уроків (2 уроки проводяться під час безперервної практики зі спеціалізації);

Залікових позакласних занять (1 заняття проводиться під час безперервної практики зі спеціалізації).

У процесі виробничо-педагогічної практики у студентів повинні розвинутих і закріпитись основні професійні компетенції:

- володіння змістом навчального матеріалу уроку й методикою його розробки та здійснення;
- знання специфіки комп'ютерного класу де буде проводитись урок (характеристики ПК, особливості їх роботи, системне, прикладне, навчальне програмне забезпечення);
- вміння добирати до уроку розвивальні програми з урахуванням віку учнів;
- вміння визначати мету уроку, відповідно до теми і місця уроку в навчальній програмі;
- вміння визначати тип уроку, в залежності від його мети і місця в календарно-тематичному плані;
- вміння використовувати різні методи роботи на уроці в залежності від типу уроку і його мети.
- навички роботи з тим типом ПК, який наявний у комп'ютерному класі;
- вміння завантажувати, налаштовувати і працювати з програмним забезпеченням, що використовується у практичній частині уроку (етап – формування практичних навичок учнів);
- вміння використовувати різні навчально-методичні посібники при розробці й проведенні уроку;
- вміння здійснювати навчально-пізнавальну діяльність, дотримуючись вікових особливостей учнів і їх знань;
- вміння реалізовувати комп'ютерну підтримку уроку інформатики, використовуючи програми як офісних пакетів так і мережеві технології;
- дотримання санітарно-гігієнічних норм і техніки безпеки при роботі в комп'ютерному класі;
- володіння формами й прийомами безбального оцінювання діяльності учнів;
- вміння здійснювати аналіз та самоаналіз уроку інформатики;
- вміння і навички опрацювання спеціальної, методичної і педагогічної літератури з метою підготовки до творчого розв'язання завдань навчання і виховання учнів;
- навички створення освітнього середовища на основі сервісів Веб-2.0.

Розглянемо етапи проходження виробничо-педагогічної практики студентів.

I. Допуск до педагогічної практики.

До проходження педагогічної практики допускаються студенти III курсу, які виконали навчальний план.

II. Розподіл студентів по ЗНЗ м. Чернігова.

На настановчій конференції керівник практики ознайомлює студентів з порядком проходження практики, її завданнями, формою звіту, переліком звітної документації, також доводить до відома студентів наказ про розподіл практикантів, групових керівників (методистів) за загальноосвітніми закладами. Після конференції студенти-старости шкіл отримують направлення, щоденники педагогічної практики на групу.

III. Закріплення студента-практиканта за класом.

Заступник директора з навчальної роботи (або директор) разом з груповим керівником закріплюють студентів-практикантів за класами однієї паралелі, де вони будуть проводити уроки, виконувати обов'язки вчителя інформатики та проводити позакласні заходи.

IV. Затвердження індивідуального плану роботи кожного студента-практиканта груповим керівником (методистом).

Впродовж 1-2 днів першого тижня студенти вивчають особливості класу та окремих учнів, ознайомлюються з календарно-тематичними планами проведення уроків, планом позакласної роботи з інформатики. На основі календарно-тематичних планів вчителя студенти складають свій план навчальної і позакласної роботи з інформатики на період проходження практики, узгоджують його з вчителем та заповнюють індивідуальний план роботи (у щоденнику педагогічної практики). На третій день першого

тижня студенти-практиканти звітуються перед груповим керівником, який ставить підписи навпроти перших 10 виконаних завдань індивідуального плану (1 розділ) та затверджує його.

Індивідуальний план студента містить наступні завдання:

1) *ознайомлення з загальноосвітнім навчальним закладом* (завдання першого етапу):

1. Ознайомлення з основними напрямками роботи школи, бесіда з адміністрацією школи.
2. Знайомство з учителями, класами. Ознайомлення з розкладом занять.
3. Вивчення матеріальної бази школи, облаштування та особливості роботи кабінету інформатики;

4. Вивчення особових справ учнів, щоденників, класних журналів.

5. Аналіз планів роботи вчителя, детальне ознайомлення з програмами, підручниками, програмним забезпеченням уроків інформатики.

6. Спостереження за учнями під час відвідування уроків і позакласних заходів у закріплених класах.

7. Бесіди з учнями, педагогами, батьками.

8. Складання календарно-тематичних планів навчальної роботи для класів, за яким закріплено студента-практиканта.

9. Складання плану позакласної роботи у закріплених класах.

10. Публікації у власному блозі (журналі педагогічної практики), щодо виконання завдань 1-9 (адреса веб-сторінки).

Засобом сервісу Google Blogger студенти створюють блог "Моя практика" (інструкція зі створення блогу: <https://drive.google.com/file/d/0B7yei28XaMInU1QteF91amIMZVk/view?pref=2&pli=1>) та заповнюють перші дві його сторінки та частково третю сторінку відповідно "Інформаційна сторінка", "Календарно-тематичні планування" та "Кабінет інформатики". Перша сторінка "Інформаційна частина" містить публікації про:

- адресу школи;
- прізвища, ім'я та по батькові: директора; заступників директора з навчальної та виховної роботи; вчителя-класовода (або вчителя інформатики), за яким закріплений студент-практикант;
- розклад дзвінків;
- розклад уроків класів паралелі, за якою закріплений студент-практикант;
- список учнів класів;

Друга сторінка блогу "Календарно-тематичні планування" складається із публікацій: "Календарний план позакласних заходів класу" з власними замітками та "Календарно-тематичне планування курсу "Інформатика"" класів, за якими закріплений студент-практикант.

Третя сторінка блогу "Кабінет інформатики" міститиме публікації характеристик оснащення кабінету інформатики:

- Характеристики ПК вчителя; характеристики ПК учнів;
- Схема локальної мережі класу;
- Додаткове устаткування ПК;
- Навчально-методичне забезпечення кабінету;
- Програмне забезпечення;
- Наочні посібники, стенди постійної та змінної документації;
- Нормативно-правові документи;
- План роботи кабінету інформатики; режим роботи кабінету.
- Програмне або навчально-методичне забезпечення створене студентом.

2) *навчально-виховна та дослідницька робота* (остання узгоджується з науковими керівниками курсових робіт).

3) *позаурочна та позакласна робота*;

V. Проведення навчально-виховної та дослідницької роботи

1) *Проведення уроків.*

Впродовж загальної виробничо-педагогічної практики та 1-2 днів першого тижня безперервної педагогічної практики зі спеціалізації студенти спостерігають та аналізують діяльність вчителів на уроках, визначають рівень підготовки учнів, особливості роботи вчителя у класі, збирають матеріали для розробки планів-конспектів уроків. У визначений час, після перевірки та узгодження плану-конспекту з учителем, студент проводить урок. По закінченню уроку хід проведеного заняття обговорюється з учителем, методистом та іншими студентами-практикантами, після чого виставляється оцінка в щоденник і вносяться необхідні корективи в календарно-тематичний план. Якщо на уроці або позакласному заході не присутній груповий керівник (методист), оцінку і відповідний запис робить учитель, до якого прикріплено студента.

2) *Здійснення позакласної роботи з інформатики у класі.*

Упродовж першого тижня студент-практикант, ознайомившись із планом позакласної роботи вчителя на поточний семестр, відвідує гуртки, факультативні заняття, бере участь у організації

екскурсії, що проводить вчитель, визначає рівень зацікавленості та активності учнів. Студент-практикант готує та проводить 2 позаурочних або позакласних заходи та надає допомогу у поповненні матеріально-технічної бази й облаштування кабінету інформатики.

У власному блозі (журналі педагогічної практики) студент створює четверту та п'яту сторінки – відповідно "Мої уроки" та "Вивчення досвіду". Четверта сторінка призначена для опису здійсненої роботи за день. Зокрема, на ній розміщуються: конспект проведеного уроку або позакласного заходу, або ж відео залікового уроку, їх самоаналіз, аналіз проведених уроків іншими студентами, на яких був присутній (за допомогою посилання на блоги інших студентів, де був зроблений відповідний коментар).

Наочність, різні види комп'ютерної підтримки уроку також повинні бути представлені у блозі (фото, презентації тощо), а також результати тестування учнів, їх обробка та інтерпретація. Відео залікових уроків коментують (аналізують) усі студенти, що проходять практику, а також вчитель та груповий керівник (методист).

Схарактеризуємо публікації, що повинні бути розміщені на п'ятій сторінці блогу "Вивчення досвіду".

У публікації "Досвід роботи вчителя інформатики" (за можливістю) висвітлюються: анкетні дані вчителя (ВНЗ, школа, стаж роботи, звання, громадська робота); нові технології навчання, якими користується учитель на уроках інформатики; описання форм роботи (нові типи уроків, форми роботи з учнями, дидактичний матеріал тощо) де реалізуються нові технології навчання; конспекти уроків чи позакласних заходів (1 урок, 1 позашкільних захід).

При неможливості описати досвід вчителя, студенти аналізують 3 методичні статті (відомості про автора, назва статті, видання; мета; характеристика нового, цінного і корисного в тексті; різноманітні ідеї, досягнення; рекомендація щодо використання).

Публікація "Система оцінювання діяльності учнів", що використовувалась на уроках інформатики містить відповіді на питання:

1) які форми і прийоми безбального усного оцінювання використовувались у процесі поточного контролю? Навести приклади.

2) які форми і прийоми безбального письмового оцінювання використовувались у процесі поточного контролю? Навести приклади.

3) які форми і прийоми безбального оцінювання використовувались при тематичному контролі знань учнів? Навести приклади.

4) які форми і прийоми самооцінювання (формульованого) використовувались на уроці? Навести приклади.

3) *Участь у методичних семінарах вчителів (по можливості).*

VI. Оформлення звітної документації (кінець останнього тижня).

Студенти повинні отримати характеристику своєї роботи від вчителя інформатики чи класовода; оформити та завірити документи: щоденник педагогічної практики, розгорнуті плани-конспекти залікових уроків з інформатики, розгорнутий план-конспект позакласного заходу; підготувати виготовлені дидактичні матеріали до уроків, в тому числі й електронні; презентувати повністю розроблений журнал педагогічної практики (блог "Моя практика") та відео звіт (по можливості).

VII. Участь у підсумковій конференції. За результатами конференції та отриманим балам за весь період педагогічної практики студенти-практиканти отримують диференційований залік.

До критеріїв оцінювання уроків студентів ми відносимо:

– рівень володіння фактичним матеріалом предмету, реалізація навчальних, виховних, розвивальних завдань та дидактичних принципів уроку;

– наявність самостійно виготовлених наочних посібників, презентацій та раціональне їх використання на уроці;

– методична грамотність використання ТЗН, комп'ютерної підтримки уроку;

– творче застосування методів і прийомів навчання, інформаційно-комунікаційних технологій;

– рівень опанування системним та прикладним програмним забезпеченням;

– правильне й об'єктивне використання прийомів та форм безбального оцінювання діяльності учнів;

– забезпечення активності учнів під час перевірки знань, пояснення нового матеріалу, закріплення чи повторення; залучення їх до активної розумової діяльності, самостійної роботи;

– методично грамотне розв'язання на уроці завдань з логічним навантаженням (доцільність підбору завдань, повнота, чіткість розв'язку);

– правильна організація колективної (фронтальної) та індивідуальної форм роботи на уроці.

– раціональне використання та розподілу часу на уроці;

– обґрунтована зміна видів діяльності на уроці, що забезпечує стійкість уваги та інтерес учнів;

– грамотне оформлення конспекту уроку (зазначено всі структурні складові уроку інформатики, є відповідна наочність до уроку).

В основу оцінювання позакласного заходу покладені наступні критерії: відповідність обраної теми (форми) заняття плану позакласної роботи з інформатики вчителя (класовода); наявність конспекту; застосування різних методів і форм роботи з учнями; залучення учнів до творчості, до самостійної діяльності, дискусій, бесід; наявність наочності та необхідного обладнання; ефективне використання нової комп'ютерної навчальної програми, або поглиблена робота учнів у середовищі уже знайомої комп'ютерної програми; раціональне використання завдань з логічним навантаженням, розвивальних вправ.

Під час практики студенти удосконалюють навички роботи з офісними пакетами Microsoft Office (PowerPoint, Microsoft Word, Microsoft Publisher, Microsoft Excel), або іншими, операційною системою Windows, або Linux, браузером Opera, Internet Explorer, Амиго тощо; програмою роботи з відеозаписами Windows Movie Maker; соціальними сервісами Web-2 (Google, Learning Apps.org, Padlet тощо); вільнопоширюваним навчальним програмним забезпеченням: "Інформатика 1 рік навчання", GCompris; Scratch, Tux Paint, Rapid Typing, пакет офісних програм Ooo4kids, "Сходинки до інформатики".

Наведемо рекомендації по використанню інформаційно-комунікаційних технологій під час педагогічної практики.

Програма **Microsoft Publisher** призначена для створення різного роду інформаційних бюлетенів, публікацій, календарів тощо. За її допомогою студенти можуть оформити наочний або методичний посібник для кабінету інформатики у початковій школі; створити альбом дитячих малюнків або публікацію для батьків (3-4 сторінки) за планом вчителя; створити інформаційний бюлетень роботи гуртка, програму-запрошення на святковий позакласний захід тощо. Вимоги до публікацій: доцільність інформації, естетичне, грамотне оформлення.

Комп'ютерна підтримка уроку інформатики може здійснюватись з використанням програм **PowerPoint, Microsoft Excel** (мультимедійні презентації до уроку, інтерактивні чи тестові завдання для закріплення, перевірки знань учнів, створення електронних класних журналів, інструментарію оцінювання діяльності учнів).

Користуючись електронними бібліотеками, сайтами та порталами для педагогічних працівників, студенти оформляють папку "**Ресурси Інтернету для вчителів початкових класів**" за обраними напрямами (підбирають картинку, музику, книжки, статті, картотеку електронних адрес розвивальних он-лайн програм, пізнавальних сайтів для дітей, освітніх сайтів).

Створення електронних освітніх ресурсів можливе завдяки засобам сервісу **LearningApps.org**. Сервіс призначено для розробки дидактичних вправ, ігор, їх розміщення на даній платформі, використання уже готового навчального матеріалу з багатьох шкільних предметів, комп'ютерної підтримки етапів актуалізації, систематизації та закріплення знань учнів через виконання он-лайн вправ, а також організації колективної й індивідуальної роботи та роботи учнів біля дошки.

Мережний сервіс **Padlet** – платформа що дозволяє створювати електронну дошку (стіну) для спільної роботи (групової, колективної) з різним контентом у визначеному віртуальному просторі. На віртуальну дошку можна додавати різні типи файлів (графічні, відео, текстові, презентації та ін.), посилання на веб-сторінки, нотатки, знімки з веб-камери.

Ментальна карта або інтелект-карта (сервіси: **Mind Maister, mindmap, bubbl.us, Mindomo. Basic, Spidersribe.net** та ін.) – це інструмент, який дає змогу структурувати матеріал і, за допомогою наочних схем, презентувати його.

Технологічні розробки **Google** можуть бути використані для роботи на заняттях, дистанційно та у проектах. Даний сервіс дозволяє організувати спільну роботу над документами (презентаціями, текстовими документами), створювати анкети й тестування.

Можливості сервісів **Google Drive**. **Google Документ** використовується для написання спільних конспектів (фрагментів) уроків. **Google Презентація** – для створення наочного матеріалу до уроку. **Google Таблиця** може застосовуватись для створення кросвордів за даною темою та проведення досліджень, а також як звітна таблиця успішності. **Google Форма** – для перевірки знань (тести, анкетування).

Блог (від web log – Інтернет журнал подій, Інтернет щоденник, он-лайн щоденник) – веб-сайт, основний вміст якого – регулярно оновлювані записи, що містять текст, зображення або мультимедіа. Студентам-практикантам рекомендується вести щоденні записи та проводити рефлексію власного педагогічного зростання, користуючись сервісом **Google** (адреса <https://www.blogger.com>).

Наприкінці практики студенти оформлюють відео-звіт "**Педагогічна практика в Чернігівському ЗНЗ №...**" за допомогою програми **Windows Movie Maker**. Вимоги до змісту відеофільмів: інформація про ЗНЗ, педагогічний колектив, класи, оснащення кабінету інформатики, де студенти проходили практику, показ проведення студентами уроків, позакласних заходів, індивідуальної роботи з учнем, виступів на педагогічній нараді тощо.

Отже, виробничо-педагогічна практика студентів факультету початкового навчання зі спеціалізації "інформатика", на прикладі розробленої нами програми, забезпечує апробацію теоретичних знань, отриманих на університетських заняттях, з організації освітнього процесу у початковій школі загалом та методики навчання предмета "Інформатика" зокрема; ефективно й творче застосування ІКТ

для вирішення навчальних та соціальних завдань, професійний саморозвиток й самоудосконалення студентів шляхом ознайомлення та аналізу педагогічної роботи вчителів та практикантів, вивчення конкретних спеціальних умов навчання інформатики (системи безбального оцінювання вчителя, кабінету інформатики тощо).

Використані джерела

1. Державний стандарт початкової загальної освіти [Електронний ресурс] //сайт: Міністерство освіти і науки України. Офіційний веб-сайт – Режим доступу до документу: <http://www.mon.gov.ua/education/average>.
2. Захар О. Сучасні підходи до визначення інформаційно-комунікаційної компетентності вчителів інформатики. /О.Захар. // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – №2. – 2014. – С. 63-67.
3. Зміст та навчально-методичне забезпечення педагогічної практики: Навчально-методичний посібник для студентів спеціальності "Початкова освіта". – Чернігів: ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка, 2012. – 160 с.

Streletska N.

FEATURES OF PRIMARY EDUCATION STUDENTS' TEACHING PRACTICE ORGANIZATION IN "INFORMATICS"

Features of primary education students' teaching practice organization, specialization "Informatics" are considered in the article. Teaching practice is aimed at creating conditions for theoretical knowledge approbation gained by students at university classes and in the course of self-study work, in particular in "Informatics teaching methods", "Information and communications technologies" etc., their professional self-development and self-improvement by the analysis of the conducted lessons, learning of specific special conditions of studying informatics at elementary school (teacher's assessment system without marks, informatics room). Content of teaching practice was opened; concretized competences that students must have fixed and formed in the course of practical and teaching activity at school were revealed; teaching practice stages with specification of tasks to each stage; assessment criteria of a lesson and extra-curricular activities in informatics are opened in the article; information and communications technologies usage recommendations both as for pupils' educational cognitive activity organization and for maintenance remote support of students' group work are added: PowerPoint, Microsoft Publisher, Microsoft Excel, Opera, Internet Explorer, Amigo etc., Windows Movie Maker, social services Web 2 (Google, Learning Apps.org, Padlet, Mind Maister etc.). A new form of the students' report during teaching practice is research innovation – the blog "My teaching practice" created by means of the Google service + that, actually, is the modernized type of the obligatory document – "teaching practice journal" and a remote form of students' interaction. The blog contains pages: "The information page", "Calendar and thematic planning", "Informatics room", "My lessons" and "Experience studying".

Key words: teaching practice, elementary school, information and communications technologies, propaedeutic course of informatics.

Стаття надійшла до редакції 01.02.2016 р.